

*Pamela Lange**

Uniwersytet Warszawski

MIGRACJE EDUKACYJNE KOBIEC DO WARSZAWY W PERSPEKTYWIE BIOGRAFICZNEJ

Już od wielu lat mobilność pozioma Polaków zajmuje szczególne miejsce w dyskursie publicznym w naszym kraju (Sobczak 2010). Wiele uwagi poświęca się zjawisku migracji zagranicznych, które stają się zauważalnym problemem społecznym (Kaczmarczyk 2008). Podejmowana jest także problematyka migracji przestrzennych wewnątrz kraju jako zjawiska niezwykle istotnego w kontekście rozwoju regionalnego (Węclawowicz 2006). Znaczna część z nich to przeprowadzki do wielkich miast, w tym do stolicy. Według badań CBOS z 2010 r. ponad jedna czwarta mieszkańców polskich miast o populacji powyżej 500 tysięcy to ludność napływowa (*Mobilność i preferencje migracyjne Polaków* 2010). Istotna część tych migrantów to osoby, które przeprowadziły się w celach edukacyjnych, a następnie zostały na stałe. W tym kontekście ważne wydaje się postawienie pytań o to, co wpływa na wybór konkretnego dużego miasta (w tym wypadku Warszawy) jako celu przeprowadzki okresowej (a taką migracja edukacyjna jest z założenia) oraz co wpływa na decyzję o pozostaniu później w stolicy (kiedy migracja przestaje być okresowa). W ramach wstępnego zbadania zjawiska feminizacji migracji przeprowadzone zostały wywiady biograficzne z młodymi kobietami, które zdecydowały się na migracje edukacyjne, czyli na co najmniej kilka lat przeprowadziły się do stolicy.

Niniejszy artykuł poświęcony jest problemowi migracji okresowych kobiet z mniejszych miejscowości do Warszawy w celach edukacyjnych i ma na celu zarysowanie sytuacji społecznej i psychologicznej kobiet, które zdecydowały się na przeprowadzkę do stolicy, by podjąć tam studia.

* Pamela Lange – licencjat socjologii, studentka studiów magisterskich socjologii i italianistyki na Uniwersytecie Warszawskim, zainteresowania naukowe: role społeczne kobiet, perspektywa gender w badaniach społecznych; pamela.lange@student.uw.edu.pl.

Migracje edukacyjne kobiet

Problematyka migracji od wielu lat jest przedmiotem zainteresowania badaczy życia społecznego. Przyjmuje się, że pojawia się ona w kontekście naukowym już od ponad wieku, a pierwszą pracą teoretyczną poświęconą temu właśnie zagadnieniu był artykuł Ernsta Georga Ravensteina pt. *The Laws of Migration* z 1889 r. Od tego czasu zjawisko ewoluowało i stało się interesującym tematem dla ekonomistów, socjologów, psychologów, politologów, historyków czy geografów (Łukasiuk 2007, s. 57-58).

Wśród współczesnych podejść do migracji na uwagę wydaje się zasługiwać zwłaszcza analiza sieci i łańcuchów migracyjnych. Pozwala ona na dostrzeganie wielu aspektów mobilności przestrzennej, w tym nie tylko przyczyn migracji, ale też stopnia gotowości do wyjazdów tych, którzy nie wyemigrowali, konsekwencji społecznych migracji, sieci kontaktów migrantów z dawnym miejscem zamieszkania, relacji międzyludzkich „obciążonych” migracjami itp.

Z badań wynika, że w latach 1989-2002 edukacja była drugą po sprawach rodzinnych główną motywacją Polaków zmieniających miejsce zamieszkania na okres powyżej 12 miesięcy (Kostrzewa, Stańczak 2003). Edukację jako główną przyczynę swojej przeprowadzki wskazało 22% ankietowanych. Wynika to z faktu, że coraz więcej Polaków decyduje się na podjęcie studiów, a uczelnie wyższe znajdują się zazwyczaj w większych miastach. Wskaźniki te zdecydowanie rosną w przypadku osób młodych – wśród osób poniżej 30. roku życia, które przynajmniej raz zmieniły miejsce zamieszkania, aż 40% deklaruje, że zrobiło to z powodu podjęcia nauki (*Mobilność społeczna i przestrzenna...* 2014). Widzimy więc, że podczas gdy jedna piąta dorosłych Polaków, którzy się przeprowadzili, kierowała się głównie edukacją, w przypadku najmłodszych ludzi odsetek ten już prawie się podwaja.

Jak podaje Izabela Szczygielska, „do lat 60. XX wieku kobiety stanowiły 47% populacji migrantów międzynarodowych. Do końca XX wieku ich udział wzrósł do 49%” (Szczygielska 2013, s. 124). Istotne są jednak nie tylko liczby, ale i charakter migracji. Do połowy poprzedniego stulecia migrowali głównie mężczyźni poszukujący pracy w zawodach niedostępnych zwyczajowo dla kobiet. Kobiety, jeśli już migrowały, robiły to najczęściej po to, by dołączyć do męża lub towarzyszyć mu w nowym miejscu zamieszkania. Stopniowo obserwujemy teraz znaczną przemianę w tych relacjach. Pojawia się coraz więcej kobiet migrujących samodzielnie, także w poszukiwaniu pracy (Szczygielska 2013, s. 124). Ze wspomnianego już raportu IBE wynika, że w grupie wiekowej od 18. do 30. roku życia migrujących kobiet jest zdecydowanie więcej niż mężczyzn. W latach 2000-2013 wśród młodych Polaków miejsce zamieszkania zmieniło 30% kobiet i zaledwie 22% mężczyzn. Dla obu grup główną przyczyną migracji była edukacja, którą wskazało 39% mężczyzn i 41% kobiet (*Mobilność społeczna i przestrzenna...* 2014). Jednocześnie warto podkreślić, że obecnie kobiety stanowią lepiej

wykształconą część społeczeństwa, która znajduje się w okresie aktywności zawodowej (18-59/64 lata). Badania prowadzone wśród tej kategorii wiekowej w ramach projektu „Bilans Kapitału Ludzkiego” pokazują wyraźną przewagę osób z wyższym wykształceniem wśród kobiet. Kobiety (24%) częściej niż mężczyźni (14%) legitymują się dyplomem wyższej uczelni, częściej również mają wykształcenie średnie (odpowiednio 39% : 33%) (Czarnik, Turek 2015, s. 10).

Jak wynika z raportu GUS pt. *Kobiety w Polsce*, w grupie wiekowej 18-29 lat najwyraźniej widać różnicę między mobilnością kobiet i mężczyzn, zwłaszcza w celach edukacyjnych. Młode Polki są dużo bardziej skłonne do zmiany miejsca zamieszkania niż ich rówieśnicy (*Kobiety w Polsce 2007*, s. 14). Może to świadczyć o tym, że Polki zaczynają odchodzić od typowego schematu migrantki podążającej za mężczyzną, zamiast tego wyjeżdżając w poszukiwaniu lepszego wykształcenia i rozwoju osobistego. Nie boją się migracji, a ich główną motywacją jest obecnie nauka i rozwój.

Z tych względów kobiece migracje edukacyjne jako wciąż dynamicznie rozwijające się zjawisko społeczne wymagają ciągłej diagnozy i interpretacji. Niniejszy artykuł oparty jest na wywiadach z kobietami, które wyemigrowały do Warszawy na okres studiów, rozważając możliwość pozostania w tym mieście po zakończeniu edukacji. By dogłębniej poznać przyczyny i motywacje tych migracji, zastosowane zostały wywiady biograficzne, pozwalające na wnikliwszą analizę czynników wpływających na migracje.

Założenia metodologiczne

W artykule przedkładane są wyniki badań przeprowadzonych wśród młodych kobiet z mniejszych miejscowości, które przyjeżdżają do Warszawy na studia. Głównym celem badania było poznanie społecznej i psychicznej sytuacji kobiet, które urodziły się i wychowały w mniejszych miejscowościach (wsiach i miastach do 100 tys. mieszkańców¹), a następnie zdecydowały się na migrację edukacyjną do Warszawy, tuż przed, w trakcie i przez kilka pierwszych lat po przeprowadzce. Cele szczegółowe badania to: poznanie uwarunkowań decyzji o przeprowadzce w celach edukacyjnych właśnie do stolicy oraz poznanie opinii kobiet na temat życia w Warszawie z punktu widzenia osoby spoza dużego miasta.

Badania zorganizowane były wokół dwóch głównych problemów badawczych: co, zdaniem młodych kobiet pochodzących z małych miejscowości i wsi, wpłynęło na ich decyzję o migracji edukacyjnej właśnie do stolicy? Jak, jako przyjezdne z małych miejscowości i wsi, badane postrzegają życie w Warszawie?

¹ Badanie miało na celu ukazanie nie tylko perspektywy kobiet wiejskich, ale i tych pochodzących z dużo mniejszych niż stolica miast, kobiet uznających swoje rodzinne miejscowości za małe.

Tabela 1. Charakterystyka badanych

Badana/ oznaczenie	Wiek	Pochodzenie	Województwo	Kierunek studiów/ miejsce pracy
Kobieta K01 22 l.	22 lata	wieś	mazowieckie	studentka socjologii
Kobieta K02 23 l.	23 lata	wieś	łódzkie	studentka obrony narodowej
Kobieta K03 26 l.	26 lat	wieś	warmińsko-mazurskie	absolwentka polonistyki i italia- nistyki, obecnie bez stałej pracy
Kobieta K04 26 l.	26 lat	miasto	pomorskie	absolwentka italianistyki, pra- cuje w międzynarodowej firmie z branży finansowej
Kobieta K05 26 l.	26 lat	wieś	pomorskie	absolwentka socjologii, obecnie bez stałej pracy

Źródło: opracowanie własne.

Badanie realizowano za pomocą indywidualnych wywiadów pogłębionych. Miały one charakter biograficzny – młode kobiety opowiadały o swoim pochodzeniu, wychowaniu, kolejnych etapach życia aż do momentu przeprowadzenia wywiadu. Dlatego też wywiad nie był ściśle ustrukturyzowany – wiele pytań zależało od odpowiedzi badanych i od tego, jak potoczyły się ich biografie.

Zastosowano dobór celowy zgodnie ze strategią przypadków typowych (Flick 2010, s. 59). Na pierwszym etapie planowania badania zostały ustalone wstępne kryteria doboru celowego próby. Uszczegółowiono je dopiero po pierwszych poszukiwaniach młodych kobiet, które spełniałyby warunki i zgodziłyby się na udział w badaniu. Podstawowymi kryteriami przy doborze uczestników badań było: płeć (bycie kobietą), urodzenie się i wychowanie w mniejszej miejscowości lub na wsi, wiek od 20 do 28 lat; studiowanie lub niedawne zakończenie studiów w Warszawie.

Wielkość miejscowości, z której pochodzić miały badane, nie została na początku ściśle określona, miała to być miejscowość dużo mniejsza od Warszawy, dająca mniej perspektyw, bez państwowych uczelni wyższych. Na uściślenie wielkości miejscowości, z której pochodzą badane, miało wpływ też to, czy same kobiety definiowały swoje rodzinne miejscowości jako małe, dające znikome perspektywy. Wiek badanych określony został przez warunek studiowania lub niedawnego ukończenia studiów. Ponieważ część pytań dotyczyła kwestii drażliwych (np. dyskryminacji ze strony rodowitych warszawiaków bądź kompleksów na punkcie pochodzenia), przez co trudno było znaleźć badanych gotowych szczerze opowiadać o przeżyciach związanych z migracjami, wykorzystane zostało też kryterium dogodności (Flick 2010, s. 60). Zastosowano strategię docierania do badanych za pośrednictwem informatorów. Pierwsze kontakty na-

wiązано przez znajomych autorki – ze studiów oraz z pracy, którzy zarekomendowali udział w badaniu swoim znajomym pochodzącym z mniejszych miejscowości. W tabeli 1 przedstawiono charakterystykę badanych kobiet.

Wywiady przeprowadzone zostały w okresie luty-maj 2015 r. przez autorkę artykułu na potrzeby jej pracy dyplomowej. Miały one przyczynkarski charakter do badań nad społeczną i psychologiczną sytuacją kobiet emigrujących do Warszawy w celach edukacyjnych. Zastosowano jakościową analizę treści, która opierała się na dwóch warstwach znaczących wypowiedzi badanych – z jednej strony na tym, co mówią, z drugiej – jak opowiadają o sobie i swoich doświadczeniach. Wykorzystano analizę komparatywną w ramach wyznaczonych problemami badawczymi. W trakcie analizy dokonywano redukcji i reprezentacji danych.

Dlaczego Warszawa? Uwarunkowania decyzji o zamieszkaniu w stolicy

Każda z uczestniczek badania była w Warszawie przed rozpoczęciem studiów, dla żadnej przeprowadzka do stolicy nie była równoznaczna z pierwszym pobytem w tym mieście. Na decyzję o wyborze miejsca na studia wpłynęły następujące czynniki:

– posiadanie w stolicy rodziny, krewnych, kogoś bliskiego. Ten argument był wskazywany przez wszystkie badane kobiety. Obecność jakichkolwiek krewnych była przez nie postrzegana jako źródło wsparcia w nowym miejscu. Nie bez znaczenia dla niektórych badanych w tym zakresie pozostawała także wcześniejsza wyprowadzka do Warszawy starszego rodzeństwa. Miało to ważny wpływ na decyzję zarówno o podjęciu studiów, jak i o wyborze miejsca, w którym zdobywać będą wykształcenie:

Powiem Ci, że biorąc pod uwagę, że siostra już była w Warszawie... [...] Jak ja szłam do liceum, to ona już była w Warszawie, już studiowała, tak było, wiesz, to, że ona studiuje, że się uczy, to było takie normalne, że i ja pójdę na studia. Nie widziałam innej możliwości, żeby zostać (K02 23 l.);

– nieduża odległość pomiędzy rodzinną miejscowością a Warszawą – wskazywana była jako znacząca w przypadku kobiet pochodzących z województwa mazowieckiego, łódzkiego i warmińsko-mazurskiego. To dla nich kluczowa była odległość do Warszawy, ponieważ „konkurencyjne” wielkie miasta były już znacznie oddalone od ich rodzinnych miejscowości. Duża odległość utrudniałaby i ograniczała regularne powroty do domu. Badane te podkreślały też wygodę komunikacyjną w przypadku stolicy – częste połączenia komunikacji kolejowej i autobusowej:

Tak. Myślę, że to kwestia lokalizacji i po prostu dogodnego dojazdu pociągiem, autobusem, samochodem (K01 22 l.);

- możliwości edukacyjne, jakie oferuje stolica - to kolejny ze znaczących czynników wpływających na wybór Warszawy. Badane powracały w wypowiedziach do renomy warszawskich uczelni oraz szerokiej oferty dydaktycznej w mieście. Zwraçały uwagę zwłaszcza na wysoki poziom kształcenia, jaki mają do zaoferowania warszawskie uczelnie wyższe. Badane dostrzegają i wysoko wartościują sprofilowaną ofertę edukacyjną, którą oferuje im Warszawa:

Wiedziałam, że najlepsze dziennikarstwo jest w Warszawie i tak dalek (K04 26 l.);

- potrzeba realizacji siebie - to kolejny motyw wyboru Warszawy. Kobiety chciały spróbować swoich sił w wielkim mieście, znalazły się w sytuacji, w której musiały podjąć decyzję dotyczącą ich przyszłości i postanowiły zaryzykować i przenieść się do Warszawy:

To był dla mnie moment też ważny, bo nie wiedziałam, co ze sobą zrobić, bo nie dostałam się na studia, na które chciałam, ale nie chciałam też siedzieć na wsi. Stwierdziłam, że to jest moment, kiedy chciaabym spełniać swoje szufladkowe marzenie i po prostu zacząć myśleć o sobie, a nie po prostu być w domu i się zupełnie nie realizować. Hmmm... i myślę, że tu się pojawiła ta Warszawa (K01 22 l.).

Ponadto niektóre kobiety wskazywały często na swoje motywacje indywidualne, które w decydujący sposób kształtowały ich decyzję o przeprowadzce do Warszawy (tab. 2).

Badane wskazywały na odczuwaną wcześniej potrzebę wyprowadzenia się ze swoich rodzinnych miejscowości, nazywały ją nawet ucieczką. Od dzieciństwa marzyły o Warszawie i możliwościach, jakie za sobą niesie, a studia były idealnym do tego momentem. Z ich wypowiedzi wynika, że małe miejscowości dawały im za mało możliwości rozwojowych, chciały poznawać świat, spotykać ciekawych ludzi, oglądać nowe miejsca. Konsekwentnie walczyły o to, by móc opuścić dom rodzinny i oczekiwały momentu, kiedy będzie to możliwe. W opinii badanych małe miejscowości nie mają ekspansywnego potencjału, zawężają perspektywę i nie są w stanie zaspokoić rosnących z wiekiem potrzeb poznawczych, emocjonalnych czy społecznych młodych kobiet.

Na uwagę zasługuje zwłaszcza język badanych, określenia, jakich używają, by opisać to, jak czuły się w rodzinnych miejscowościach, i same miejscowości. Pojawiają się tu takie zwroty, jak „czmychnąć z domu”, „pragnienie, żeby gdzieś wyjechać”, „moja misja”, „ja muszę”, „bardzo się dusiłam”, „nie mogłam się doczekać”, „dla mnie jest chyba w życiu najważniejsze”. Są one silnie nacechowane emocjonalnie, z czego można wnioskować, że migracja do Warszawy była dla badanych bardzo ważna. W swoich wypowiedziach kobiety podkreślają, że chciały od życia więcej, niż mogły im dać miejscowości, z których pochodzą, i bardzo szybko to sobie uświadomiły. Moment wprowadzki był długo wyczekiwany i nastąpił, kiedy tylko było to możliwe.

Tabela 2. Matryca wypowiedzi na temat motywów, jakimi badane kierowały się, decydując się na przeprowadzkę do Warszawy

Predyspozycje	Wypowiedzi badanych
Potrzeba ucieczki z rodzinnej miejscowości	<i>I gdzieś tam w mojej głowie to z tyłu było. No i w końcu się sprawdziło. A w liceum, to już w ogóle, wiadomo, że te już wyjścia na osiedle, spędzanie czasu w dziwny sposób, już nie odpowiadały mi zupełnie, bardzo się dusiłam i nie mogłam się doczekać, kiedy będę mogła czmychnąć z domu. (K04 26 l.)</i>
Potrzeba samorealizacji	<i>Stwierdziłam, że to jest moment, kiedy chciałabym spełniać swoje szufladkowe marzenie i po prostu zacząć myśleć o sobie, a nie po prostu być w domu i się zupełnie nie realizować. Hmm... i myślę, że tu się pojawiła ta Warszawa. (K01 22 l.)</i>
Potrzeba samodzielnego życia	<i>Ja też miałam taki pociąg do tego, żeby mieszkać właśnie bez rodziców, tutaj działać na własną rękę. Może też moja babcia na to wpłynęła, zawsze dużo wyjeżdżała i ja chciałam tak samo. I tak to wyszło. (K04 26 l.)</i>
Poczucie, że bycie w rodzinnej miejscowości to utrata możliwości, jakie daje Warszawa	<i>Bo jest... tu bym chciała być i tu, i tam i ja nie wiem, gdybym miała wrócić do Słupska, to nie jest kwestia tego, że ja bym była jakaś zakompleksiona z tego powodu, bo nie wiem, w „Warszafce” mi się nie powiodło i wróciłam do domu i nie wiadomo co, ale myślę, że gryzłoby mnie... to, że gdybym widziała, że o, dzisiaj jest jakieś fajne spotkanie dotyczące książki reporterskiej i ja mogłabym tam być, ale mnie tam nie ma. (K04 26 l.)</i>
Przeczucia i marzenia	<i>Znaczy... ja jak byłam młodsza, to zawsze miałam poczucie, że ja nie będę mieszkać tam. (K05 26 l.)</i>
Potrzeba nowych doświadczeń	<i>Dla mnie chyba jest w życiu najważniejsze... chyba zbieranie nowych doświadczeń, poznawanie świata, ludzi, jakichś takich inspirujących. To bardzo lubię i to mi daje to miasto. (K05 26 l.)</i>

Źródło: opracowanie własne.

„Warszawa da się lubić” – zalety i wady życia w stolicy

Wszystkie badane potwierdzają, że obecnie lubią Warszawę i cenią ją w jakiś sposób jako miejsce do życia. Główną zaletą miasta, na jaką zwróciły uwagę wszystkie kobiety, jest zróżnicowana i bogata oferta imprez i wydarzeń, głównie kulturalnych. W wywiadach badane wielokrotnie mówią, że mieszkanie w Warszawie umożliwia im re-

gularne wyjścia do kina, teatru, na wystawy czy udział w innych wydarzeniach kulturalnych. Jednocześnie bycie mieszkanką stolicy oznacza dla nich łatwiejszy dostęp do propozycji rozrywkowych, oferty handlowej i gastronomicznej. Podkreślają możliwości metropolii w obszarze zaspokajania szeroko rozumianej konsumpcji.

Wśród zalet Warszawy pojawia się też jej energia i potencjał rozumiane jako swoisty rytm życia i natłok wydarzeń, możliwości, jakie daje stolica. Badane wskazują, że jest to specyfika samej Warszawy, jej swoisty charakter, którego nie mają inne miasta. W wywiadach pojawiało się bardzo dużo deklaracji sympatii wobec Warszawy, a każda z nich ukazywała nieco inny punkt widzenia. Poniżej przedstawiono przykładowe wypowiedzi badanych doceniające życie w stolicy (tab. 3).

Tabela 3. Matryca wypowiedzi dotyczących dostrzeganych przez badane kobiety zalet zamieszkiwania w Warszawie

Zalety zamieszkiwania w stolicy	Wypowiedzi badanych
Znajome miasto	<i>Ja Warszawę bardzo lubię i zawsze bardzo lubiłam i to było takie największe najbliższe miasto, które odwiedzałam. (K01 22 l.)</i>
Dostęp do różnych punktów	<i>W centrum jest mi dobrze. Wszystko mam blisko, sklepy, usługi, rozrywki. Jedyne problem to są ceny mieszkań. (K03 26 l.)</i>
Możliwość rozwoju	<i>Tu się naprawdę dużo dzieje i można się rozwijać. Można poznać dużo ludzi na poziomie, z którymi jest o czym porozmawiać. (K03 26 l.)</i>
Miasto, którym nie można się nasycić	<i>Ale porównując tak do wszystkich innych miejsc, to ja w Warszawie wciąż mam pewien niedosyt, w sensie szkoda by mi było stąd wyjeżdżać, bo nie byłam jeszcze tu, nie byłam tam, wciąż coś się dzieje. (K04 26 l.)</i>
Potencjał i energia miasta	<i>Strasznie lubię potencjał tego miasta i taką energię. [...] Jakoś... nie wiem, jakoś... pewnie to już jest strasznie wyświechtane, jak się mówi o możliwościach, jak tak... i z tej perspektywy. No ale ja lubię energię tego miasta i to jest takie... takie bardzo emocjonalne, no ale ja po prostu lubię tu być. (K05 26 l.)</i>
Bogactwo wydarzeń kulturalnych	<i>Albo okazuje się, że jest jakiś wyjazdowy spektakl, nie wiem, teatru z Mediolanu i tak mówimy „I co? Idziemy? Bo kiedy to jest? Za dwa dni? No to idziemy!”. (K05 26 l.)</i>

Źródło: opracowanie własne.

W wywiadach pojawiają się też jednak wypowiedzi, które sugerują, że Warszawa może być miejscem trudnym do życia dla kogoś, kto nie wychował się w dużym mieście. Badane wskazują na hałas, utrudnienia komunikacyjne, długi czas przejazdów po metropolii, tempo życia, do którego nie były wcześniej przyzwyczajone. Te wszystkie

cechy miejskiego zgiełku zostają często zestawione z ciszą i spokojem, jakie znajdują w rodzinnych miejscowościach. Warszawa, w opinii badanych, to miasto o wysokim tempie życia, miasto, w którym trudno odpocząć, wszystko dzieje się tu dynamicznie. To, co wcześniej postrzegane było jako zaleta (np. możliwość prowadzenia życia nocnego, natłok wydarzeń przez cały rok i przez całą dobę), okazuje się mieć także wymiar negatywny – rodzi zmęczenie, irytację, potrzebę spokoju. Poniżej przedstawiono przykładowe wypowiedzi badanych krytycznie oceniające życie w stolicy (tab. 4).

Tabela 4. Matryca – wypowiedzi dotyczące dostrzeganych przez badane kobiety wad zamieszkiwania w Warszawie

Wady zamieszkiwania w stolicy	Wypowiedzi badanych
Tłok i pośpiech	<i>Bardzo mnie męczył dzień w Warszawie. Te przejazdy autobusami, ten pośpiech. Trzeba było mieć bardziej zorganizowany dzień niż na wsi, że wrócisz po zajęciach do domu i już masz w sumie czas dla siebie. A w Warszawie jest jednak coś innego. (K02 23 l.)</i>
Brak wolnego czasu	<i>Masz wybór uczelni, możesz inaczej sobie zaplanować wolny czas, ale tak naprawdę to Warszawa też dużo go zabiera. To jest jedyny minus. (K02 23 l.)</i>
Zbyt wiele pokus	<i>Gdybym była jeszcze takim młodym szczylem i przyjechała do Warszawy, mając taką wizję, że o, będzie tak super, że ze wszystkim sobie poradzę, a nie do końca by tak musiało być, myślę, że mogłoby mi się w głowie ostro poprzewracać. (K04 26 l.)</i>
Hałas, brak możliwości odpoczynku	<i>Nam okna wychodzą na Jana Pawła, więc praktycznie jest strasznie głośno. I tak miasto cały czas... słyszy się, że miasto nie zasypia i mnie to męczy. [...] Pracowałam też jeszcze tam, więc zaczęło się takie szybkie życie tak naprawdę i jak wracałam tutaj jeszcze do domu, to miałam wrażenie, że się nie zatrzymuję, tylko że cały czas jest takie... że cały czas wstawałam o 3 i te samochody dalej jeździły, i te karetki, aż mówię „gdzie wy jedziecie?!” (śmiech). Spać nie dadzą! (K05 26 l.)</i>

Źródło: opracowanie własne.

Dziewczyna z małych miejscowości w wielkim mieście – doświadczenia związane z mieszkaniem w stolicy

Badane kobiety wskazują nie tylko na doświadczenia związane z samym miastem, ale i na relacje z osobami mieszkającymi w Warszawie oraz na problemy z adaptacją i akceptacją swojego pochodzenia. W wypowiedziach powracają kilkakrotnie do popular-

nego w stolicy słowa „słoił”, określającego potocznie osoby, które sprowadziły się do Warszawy. Można zinterpretować ich wypowiedzi jako wyraźny bunt wobec takiego nazywania przyjezdnych. Nie lubią tego określenia i odcinają się od niego, podkreślając, że jest dla nich obraźliwe i nadużywane. Bycie określonym jako „słoił” jest przez nie odbierane negatywnie, traktowane jako zakwalifikowanie do bardzo źle postrzeganej grupy społecznej, do której nie chcą należeć lub której obraz uważają za przekłamany:

Ale z tym określeniem spotykam się często i jak niosę ciężką walizkę w niedzielę, jak wracam z domu – mam mnóstwo prania i jedzenia od rodziców, ktoś się nie mieści do metra i mówi: „no tak, metro zapchane, bo pełno słoiłków wraca do miasta” (K01 22.1).

Kobiety wskazują na pewien rodzaj złości czy też niechęci rodowitych warszawiaków wobec przyjezdnych i mówią o towarzyszącym temu u nich poczuciu dyskomfortu. Podobne zachowania przejawiane są nawet ze strony ich znajomych, w świadomości których pokutuje obraz przyjezdnych jako osób prostackich, uciążliwych itp.

Niektóre badane przyznają, że nie chcą się przyznawać przed warszawiakami do swojego pochodzenia. Nie lubią i nie akceptują określenia „słoił”, silnie zaprzeczają swojej przynależności do tej grupy społecznej. Nie chcą mówić o swoim pochodzeniu, które w tym kontekście może być rozumiane jako słaby punkt.

Główne uczucia, jakie wzbudzało w badanych ich pochodzenie, to:

- poczucie niższości – wynikające z poczucia pewnych braków w swoim doświadczeniu – niepewność co do tego, czy podoła się nowym realiom, oraz wątpliwości wiążące się z tym, jak odebrane zostanie pochodzenie z małej miejscowości:

Chodzi o to, że nie znasz wielu rzeczy, po prostu nie robiłaś ich w życiu. Śmiesznie to brzmi dla ludzi, którzy co weekend chodzą na kręgle, albo że nie oglądałaś jakiegoś filmu w kinie, bo nie miałaś go blisko (K01 22.1);

- obojętność na swoje pochodzenie – jedna z badanych twierdziła za to, że ich pochodzenie nie wpływało w żaden sposób ani na samoocenę, ani na społeczny odbiór ich samych:

Nie, ja to w ogóle nie lubię myśleć o sobie i o ludziach na zasadzie, że ktoś ma nad kimś przewagę. Ja tak chyba nie podchodzę do życia (K05 26.1);

- duma ze swojego pochodzenia – niektóre badane zwracały uwagę na to, że mają dużo łatwiejszy dostęp do miejsc i rozrywek, które dla rodowitych warszawiaków są niedostępne lub trudniej dostępne. Wspominały o robieniu ogniska, wyjazdach nad jezioro, zajęciach, które dla mieszkank małych miejscowości są codziennością i które znają od dzieciństwa. Jedna z badanych zwróciła uwagę na inne aspekty wiejskiego pochodzenia. Przede wszystkim jest ona przekonana, że osoby przyjezdne potrafią ciężiej pracować. Zwraca też uwagę na to, że młodzi ludzie, którzy całe

życie spędzili w stolicy, są często niezaradni i zależni od rodziców. Jeszcze innym atutem przyjezdnych, który podkreślają badane, jest wysoka zdolność przystosowywania się - do nowych miejsc, okoliczności. Jedna z kobiet uważa, że mogłaby się przeprowadzić i dobrze radzić sobie wszędzie, podczas gdy rodowici mieszkańcy Warszawy znają tylko swoje miasto i nie są nawet świadomi tego, z czym wiąże się przeprowadzka:

Na pewno, jak to prawdziwy „słoik”, potrafię ciężiej pracować [śmiech] (K04 26 l.).

Badane różnie wartościowały swoje pochodzenie. Część mówiła o dumie „ze swoich korzeni” i o przewadze nad warszawiakami wynikającej z wychowania się w mniejszych miejscowościach. Inne uznały, że pochodzenie nie wpływa na ich postrzeganie siebie ani na to, jak są odbierane. Pojawiła się też opinia dotycząca negatywnych aspektów pochodzenia ze wsi, wedle której osoba z mniejszej miejscowości musi nadrobić swoiste braki spowodowane trudniejszym dostępem do życia kulturalnego, towarzyskiego itp.

Wnioski

Badane kobiety są zazwyczaj zadowolone z przeprowadzki do stolicy. Wskazują na kilka głównych przyczyn wyboru Warszawy jako miasta na studia i do życia. Przede wszystkim podkreślają jej dogodne położenie na mapie Polski oraz sieć komunikacyjną, która bardzo ułatwia dojazdy do stolicy. Walorem metropolii są też plasujące się wysoko w rankingach uczelnie wyższe, które gwarantują wysoki poziom nauczania i różnorodne kierunki studiów. Wśród mieszkańców miasta badane miały zazwyczaj kogoś bliskiego, co także wpływało na podejmowaną przez nie decyzję o przeprowadzce do stolicy. Warszawa jest też postrzegana jako miasto szerokich możliwości, miasto, które „nigdy nie śpi”, obfitujące w liczne wydarzenia towarzyskie i kulturalne. W opinii jest to zaleta, jednak wiąże się też z pewnymi niedogodnościami - wynikającymi przede wszystkim z hałasu, szybkiego tempa życia i tłoku. Chociaż wyjazdowi do Warszawy towarzyszyło sporo lęków (ale i radości), dziś badane lubią to miasto i uważają wiele opinii o stolicy za przesadzone.

Badane rzadko czują się silnie związane ze swoimi rodzinnymi miejscowościami. Mają świadomość pewnych zalet życia na wsi, ale mówią także o ograniczeniach, jakie się z tym życiem wiążą. Samo pochodzenie wywołuje u nich różne uczucia - podkreślają swoje atuty wynikające z tego, że wychowały się w mniejszych miejscowościach, takie jak pracowitość czy zdolność dostosowywania się do warunków, ale też część z kobiet przyznaje się do kompleksów czy chwil zwątpienia, w czasie których badane czują się w pewnym stopniu gorsze dlatego, że nie są rodowitymi mieszkankami stolicy. Szczególnie nie mile jest dla nich określenie „słoik”, które kojarzy im się z bardzo

negatywnym odbiorem osoby przyjezdnej w Warszawie. W swoich wypowiedziach badane zwracały uwagę na możliwość posiadania dwóch miejsc, do których można powracać – z jednej strony rodzinnego domu w małej miejscowości, w którym można cieszyć się urokami wiejskiego życia, z drugiej – Warszawy, do której badane są już przyzwyczajone i która tyle im oferuje.

Bibliografia

- Czarnik S., Turek K. (2015), *Polski rynek pracy – aktywność zawodowa i struktura wykształcenia*, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości, Warszawa.
- Flick U. (2010), *Projektowanie badania jakościowego*, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa.
- Kaczmarczyk P. (2008), *Współczesne migracje zagraniczne Polaków: aspekty lokalne i regionalne*, Ośrodek Badań nad Migracjami Uniwersytetu Warszawskiego, Wrocław.
- Kobiety w Polsce* (2007), Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Kostrzewa Z., Stańczak J. (2003), *Migracje wewnętrzne ludności 2002*, Główny Urząd Statystyczny, Warszawa.
- Łukasiuk M. (2007), *Obcy w mieście. Migracja do współczesnej Warszawy*, Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa.
- Mobilność i preferencje migracyjne Polaków* (2010), Centrum Badania Opinii Społecznej (CBOS), Warszawa.
- Mobilność społeczna i przestrzenna w kontekście wyborów edukacyjnych. Raport z badania* (2014), Instytut Badań Edukacyjnych, Warszawa, <http://eduentuzjasci.pl/publikacje-ee-lista/raporty/212-raport-z-badania/mobilnosc-spoeczna-i-przestrzenna-w-kontekście-wyborow-edukacyjnych/1169-mobilnosc-spoeczna-i-przestrzenna-w-kontekście-wyborow-edukacyjnych-raport-z-badania.html> [dostęp: 27.05.2015].
- Sobczak I. (2010), *Współczesne migracje ludności w Polsce – uwarunkowania i skutki: praca zbiorowa*, Wydawnictwo Gdańskiej Wyższej Szkoły Administracji, Gdańsk.
- Szczygielska I. (2013), *Migracje zarobkowe kobiet i ich wpływ na funkcjonowanie rodzin*, Wydawnictwa Uniwersytetu Warszawskiego, Warszawa.
- Węclawowicz G. (2006), *Przestrzenne zagospodarowanie Polski na początku XXI wieku*, PAN IGiPZ, Warszawa.

Migracje edukacyjne kobiet do Warszawy w perspektywie biograficznej

Streszczenie: Niniejszy artykuł poświęcony jest problemowi migracji okresowych kobiet z mniejszych miejscowości (wsi i miast do 100 tys. mieszkańców) do Warszawy w celach edukacyjnych i ma na celu zarysowanie sytuacji społecznej i psychologicznej kobiet, które zdecydowały się na przeprowadzkę do stolicy, by podjąć tam studia. Badanie przeprowadzono za pomocą indywidualnych wywiadów pogłębionych, zastosowano metodę biograficzną. Analizie poddano motywy, jakimi kierowały się badane, przy podjęciu decy-

zji o wyborze właśnie stolicy, wpływ pochodzenia na postrzeganie swojego zamieszkania w wielkim mieście przez kobiety oraz opinie badanych o życiu w Warszawie. Badanie to miało charakter przyczynkarski.

Słowa kluczowe: kobiety, migracja do miast, edukacja, migracja horyzontalna, perspektywa biograficzna

Educational migration of women to Warsaw – biographical perspective

Abstract: This article presents the position of women from countryside and small towns who have emigrated to Warsaw because of educational reasons. The research was conducted on the basis of biographical in-depth interviews. The main objective of the study was to learn about the situation of women who were born and raised in smaller towns (villages and towns up to 100 thousand of residents), and then decided to migrate to Warsaw because of educational reasons. There was analyzed the ratio of the women to the capital, the motives which had guided them in making the decision to move away, the impact of origin on the identity of these women and their opinions about urban life.

Keywords: women, migration to the cities, education, horizontal migration, biographical perspective